

Comunicare orală și scrisă. Exerciții aplicative pentru Anul pregătitor de limba română pentru cetățeni străini

Adina-Irina Forna*

Oral and written communication. Applied exercises for the preparatory year of Romanian language for foreign citizens

Abstract:

This paper aims to illustrate examples of exercises that are used during the practical course of Romanian as a foreign language. The course is entitled Oral and Written Communication I and is taught during the first semester of the preparatory year of Romanian language for foreign citizens at the Technical University of Cluj-Napoca. The exercises address topics pertaining to the first concepts assimilated in any foreign language (family, personal space/home, the university context, daily activities in personal, social or special situations – at the doctor's, travel, etc.), both orally and in writing. For more clarity and accuracy, the paper relies on examples taken from the personal experience of teaching a group of 25 foreign students.

Keywords: Romanian for foreigners, oral communication, written communication, applied exercises, examples

Introducere

Programul de studii *Anul pregătitor de limba română pentru cetățeni străini* de la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (UTC-N) propune, conform noilor norme universitare, cursuri care vizează competențele prevăzute în Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi. În acest fel, regăsim în planurile de învățământ discipline care vizează atât competențele lexico-gramaticale, pe cele de receptare a textului scris și oral, de redactare și compoziție, cât și pe cele de comunicare orală și scrisă, cultură și civilizație românească, respectiv limbaj specializat. Comunicarea orală și scrisă este o componentă importantă a realizării actului discursiv și a actului de comunicare, cu atât mai mult cu cât se introduc noțiuni legate și de actele de vorbire și uneori de comunicarea non-verbală sau anumite competențe culturale (formule de politețe, registre ale limbii, modalități de comunicare în funcție de mediu/context). În cele ce urmează vom prezenta câteva tipuri

* Senior Lecturer PhD, Department of Modern Languages and Communication, Technical University of Cluj-Napoca, Adina.Forna@lang.utcluj.ro

de exerciții pe care le utilizăm la disciplina *Comunicare orală și scrisă I*, parcursă în semestrul I. Scopul este acela de a oferi câteva opțiuni pentru a diversifica pe cât posibil exercițiile în scopul evitării monotoniei, în condițiile în care disciplina presupune un număr de 8 ore săptămânal.

Tipuri de exerciții scrise propuse la cursul practic

Primele și cele mai simple exerciții sunt cele de prezentare a propriei persoane în care să se completeze spațiile libere, să se potrivească întrebările și răspunsurile, să se citească orele după imagini, să se așeze în ordine zilele săptămânii și lunile anului etc. Pentru a da un aspect ludic unor exerciții, se pot folosi cartonașe cu imagini în funcție de care trebuie ghicit anotimpul și/sau luna, sau în ☹️ funcție de emoticon și prezența unei litere să se ghicească ziua săptămânii (de exemplu: __ __ E __). Sigur că aceste tipuri de exerciții pot părea ușor simpliste sau prea facile, însă nu trebuie pierdut din vedere faptul că acești studenți sunt la primul contact cu limba română, iar numărul consistent de ore de limba română pe săptămână trebuie nu doar să satisfacă până la saturație nevoile lingvistice, ci și să înlesnească achiziționarea, acumularea și reutilizarea acestora prin toate mijloacele posibile, căci, așa cum subliniază Ludmila Braniște, „obiectivul principal al activității noastre nu este acela de a-i face pe studenții străini să învețe, mecanic, formele și regulile sistemului limbii române, ci de a-i ajuta să devină capabili să extrapoleze cunoștințele achiziționate privitoare la modul de funcționare a sistemului limbii române” (Braniște, 2005: 48) în situațiile de comunicare din viața reală, iar imaginile, materialele video (acolo unde este posibil) și jocurile sunt mijloace extrem de utile și eficiente. Un alt tip de exercițiu util pentru fixarea cifrelor și numerelor este exprimarea datei (de tipul „Astăzi este miercuri, 27 [douăzeci și șapte] noiembrie 2019 [două mii nouăsprezece], ieri a fost ..., iar mâine este ...”). Cele mai uzuale prepoziții care sunt folosite pentru a localiza în spațiu pot fi exersate în exerciții de tipul „Priviți imaginea și completați textul cu următoarele cuvinte”, „Priviți imaginea și precizați dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false”, Localizați obiectele din sala din imagine. Formulați propoziții scurte pentru a spune unde se găsesc”, „Priviți în sala de curs și formulați propoziții folosind următoarele cuvinte: sus, pe, între, în fața etc.” Un alt exercițiu interesant poate fi amplasarea mobilierului în camere („Puneți următoarele obiecte în încăperea corespunzătoare: noptieră, oglindă, frigider etc.”). Interesante sunt și exercițiile despre familie și profesiile membrilor familiei: „Citiți textul și notați profesiile menționate”, „Ce instrumente/obiecte/echipamente folosește fiecare profesie?” (sunt enumerate câteva profesii și în imagini sunt prezentate

și denumite instrumentele/obiectele etc.). Una din temele care suscită cel mai mare interes în rândul studenților este cea culinară.

Am constatat de-a lungul anilor că studenților le place să își exprime preferințele, dar și „aversiunile”, să-și motiveze alegerile și să împărtășească rețete pe care ei înșiși le prepară, să compare mâncăruri tradiționale din țările de origine cu mâncăruri tradiționale românești. Pentru disciplina *Comunicare orală și scrisă I*, această temă poate fi utilizată și pentru îmbogățirea cunoștințelor prin formarea familiei lexicale (a mânca, mâncare, nemâncat etc.; a gusta, gust, gustare, gustos etc.) și utilizarea cuvintelor derivate în enunțuri sau explicarea acestora (nemâncat = persoană care nu a mâncat sau căreia îi este foame). Alte teme, precum corpul omenesc sau imaginea personală și trăsăturile morale sunt folosite ca pretext pentru identificarea termenilor cu sens identic sau opus, fiind practic introduse în comunicare sinonimele și antonimele (cinstit = onest, inteligent = deștept, amabil = binevoitor, mare ≠ mic, înalt ≠ scund, păr lung ≠ păr scurt etc.). Tematica aceasta este un bun pretext și pentru a repeta noțiuni gramaticale de tipul adjectivelor propriu-zise (terminații, gen, număr, gradele de comparație etc.) sau ale culorilor. Exemple: „Dați exemple de fructe, legume, obiecte din sala de curs care să aibă următoarele culori: roșu, verde etc.”; „Alcătuieți după model enunțuri în care următoarele adjective să fie folosite la genul și numărul indicate între paranteze: cald (fem.pl.): Ea preferă supele calde.” Fiindcă nu se poate realiza comunicarea fără noțiuni lexicale specifice, după introducerea acestora, ele vor fi reutilizate în exerciții de tipul: „Găsiți denumirile pieselor vestimentare din imagini și notați în ce anotimp se utilizează”; „Vă pregătiți să plecați în vacanță la mare. Notați pe o listă piesele vestimentare necesare pentru un băiat/o fată.”; „Descrieți-vă colegul de bancă folosind cât mai multe din cuvintele învățate.”; „Notați părțile corpului situate în următoarele zone: cap, trunchi, membre.”; „Notați simptomele următoarelor boli: gripă, insolație etc.” Exprimarea propriei opinii, a sentimentelor de plăcere/neplăcere, accept/refuz etc. față de anumite fapte, evenimente, lucruri constituie, de asemenea, o parte importantă în cadrul acestei discipline. Printre exercițiile cele mai apreciate sunt cele de recunoaștere a expresiilor faciale (fericire, tristețe, surpriză, frică, rușine etc.), dar și cele legate de petreceri, aniversări și sărbători, redactarea unor mesaje scurte de tip SMS sau e-mail, etc.

În continuare vom detalia câteva exemple de exerciții valorificate la clasă și vom realiza o inventariere a modului în care o grupă formată din 25 de studenți străini a tratat aceste exerciții. Exercițiile care exploatează nu doar cunoștințele lingvistice ale studenților, ci și pe cele de logică, nu fără legătură cu înțelegerea textului scris, sunt ludice și antrenante. Un asemenea exercițiu este cel de „reșezare” a unui text în ordinea logică. A fost vorba de un mesaj/email al unei studente străine adresat mamei

sale, în care descrie prima zi în România. Textul a avut un format simplu (cu formulă de început, respectiv de încheiere) și a fost împărțit în 7 fragmente care au fost reunite în ordinea corectă de către studenți. Aproape toți studenții au identificat corect ordinea fragmentelor, dat fiind că au reușit să înțeleagă textul și să urmeze firul logic al evenimentelor (momentele zilei, prezentarea cursurilor și colegilor, timpul liber). Scopul acestui exercițiu a fost acela de a observa textul reconstituit și de a alcătui, pe baza acestui model, un mesaj/email către familie, prieteni etc., având ca temă prima zi la facultate în România, exercițiu pe care studenții l-au realizat cu ușurință, reușind astfel să construiască un mini-text coerent având la bază experiența personală.

Pentru partea de comunicare scrisă, exercițiile devin mai complexe înspre finalul semestrului: astfel, se poate trece spre registrul epistolar într-o formă actuală și interesantă pentru studenții din noua generație. Un astfel de subiect poate fi următorul: „Sunteți în vacanță și îi scrieți o scrisoare / un email / un mesaj unui prieten / unei prietene. Explicați unde petreceți vacanța (la munte, la mare, în străinătate etc.), cu ce ați călătorit (tren, avion etc.), cu cine sunteți (familia, prietenii etc.), unde stați și cât timp stați, ce faceți în fiecare zi și ce vizitați. (80-120 de cuvinte).” Studenții au respectat cerința, încadrându-se atât din punctul de vedere al dimensiunii textului produs, cât și al conținutului și al respectării formatului scrisorii (formulă de început și de încheiere, semnătură). Cel mai adesea formula de început a fost „Dragă prieten/ă” sau „Dragă” urmat de un prenume specific țării de origine (Mekan, Sarah) sau românesc (Roxana, Maria), însă au existat și trei studenți care nu au adresat scrisoarea unui prieten conform cerinței, ci mamei („Dragă mamă”), unul care a adresat scrisoarea mamei și tatălui („Dragă tată și mamă”) și unul care a folosit formula „Dragă familie”. Este interesant de observat că, de fapt, 20% din studenți (5 studenți din 25) nu au fost atenți la cerință sau au ales să scrie familiei, căci la începutul șederii în România, cel mai probabil că procesul comunicativ se realizează mai ales cu membrii familiei cărora studenții le povestesc experiențele din țara străină unde studiază. Am observat acest lucru și la alte exerciții de la cursuri: studenții preferă să descrie, să aleagă ca model sau să se adreseze în alte tipuri de exerciții (dialoguri, de exemplu) unui membru al familiei, mai cu seamă părinții sau frații. Cele mai des întâlnite erori sunt legate de folosirea articolului hotărât acolo unde acesta nu ar trebui să existe sau invers, utilizarea incorectă a unui timp verbal (prezent, perfect compus), confuzii între forma de indicativ prezent și forma de participiu sau omisiunea auxiliarului la perfect compus, dezacorduri între substantiv și adjectivul pronominal posesiv, utilizarea prepoziției greșite, greșeli de ortografie, lipsa majusculei în cazul substantivelor proprii (mai ales nume de orașe sau țări) etc. Toate aceste greșeli nu au

afectat însă în mod decisiv înțelegerea textului de către cadrul didactic, ceea ce conduce la concluzia că, în ciuda acestor inconveniente, comunicarea a fost posibilă, iar studenții au fost capabili să redacteze un text conform cerinței. Am putut observa, pe lângă formulele de încheiere obișnuite („Cu drag”, „Pe curând”) câteva formulări finale utilizate în contextul documentelor autentice, uneori familiare: „Și tu? Ce ai făcut în vacanță?”; „Eu te aștept să vii la Cluj. Ai grijă de tine. Te pup!”; „Ne vedem luna viitoare”; „An Nou fericit, dragă Roxana, și la mulți ani!”. Acest lucru dovedește și o bună integrare culturală a studenților, familiarizați deja cu modul în care se realizează comunicarea în limba română în cercul de prieteni.

Comunicare orală – exerciții aplicative de tip conversație/dialog

Comunicarea orală are două valențe atunci când este vorba de studierea unei limbi străine: conversație, respectiv expunere orală. În cazul studenților de la *Anul pregătitor* din UTC-N, existând o singură disciplină pentru competențele de comunicare orală și scrisă, tematicile abordate sunt aceleași, specifice primelor cunoștințe asimilate la învățarea unei limbi străine. În plus, orice exercițiu scris poate deveni pretext pentru comunicarea orală, prin lectura lui și prin discuții ulterioare la nivel de grupă. Situațiile de comunicare au un pronunțat caracter autentic, studenții sunt puși în fața unor activități și experiențe din viața de zi cu zi, de cele mai multe ori fiind antrenați în activități de grup sau de echipă: inițierea unei conversații, mini-dialoguri la cămin, la facultate, convorbirea telefonică despre orarul zilnic de la universitate (cu exprimarea datei/orei și a orientării în timp), conversații referitoare la activități practice în timpul liber și pasiuni (invitație la film, în parc, la sala de sport, la cumpărături etc.), dialoguri client-ospătar despre feluri de mâncare și băuturi, dialog cu vânzătorul la magazin despre modele, mărimi, culori ale pieselor de îmbrăcăminte și încălțăminte, vizita la medic (despre igiena personală, medicamente, exprimarea durerii etc.), conversații pe teme turistice și de orientare în spațiu (în taxi, la casa de bilete etc.). Dialogurile pot deveni la nevoie monologuri pe diverse teme: prezentarea și descrierea membrilor familiei, prezentarea propriei camere/locuințe și a obiectelor din sala de clasă/locuință, prezentarea unui stil de viață sănătos (a da sfaturi, a interzice ceva), a planurilor de vacanță (destinații posibile, rezervarea unei camere, mijloace de transport utilizate), evocarea unui amintiri plăcute/neplăcute, expunerea proiectelor de viitor. Fiecare tematică va introduce și noi acte de vorbire și noi formule utilizate cu diverse ocazii în viața cotidiană: formulele de salut, exprimarea mulțumirii/nemulțumirii și a scuzelor folosind formule de politețe, formule de felicitare cu diferite ocazii, lansarea, acceptarea și refuzul

unei invitații, exprimarea opiniei, acordului și dezacordului, a dorinței și interesului.

Vom exemplifica în continuare un exercițiu oral de tip dialog. La acest nivel de cunoaștere a limbii române (A1-A2 conform CECRL), dialogul ni se pare cea mai potrivită modalitate de producție orală, cu atât mai mult cu cât presupune interacțiunea cu celălalt, așa cum se întâmplă și în viața cotidiană. Ambele presupun lucrul în echipe binare – sau dacă este număr impar de persoane în grupă, se poate lucra și în echipe de câte trei. Echipele beneficiază de 10-15 minute pentru a se organiza și a schița ideile pe care doresc să le utilizeze. Este vorba de un dialog la restaurant: „Doriți să comandați o ciorbă de burtă la restaurant, dar nu este în meniu. Alegeți altceva, imaginați dialogul cu chelnerul. Spuneți ce beți și ce doriți la desert. (10-15 replici)”. În general, toți studenții respectă în aceste cazuri partea de conversație formală introductivă sau finală (formule de salut de tipul „Bună ziua!”, „Bine ați venit!” /vs/ „La revedere!”, „O zi bună!”), exprimarea mulțumirii („Mulțumesc!”, „Cu plăcere!”). De asemenea, ei știu să folosească în mod corect formulele tipice de la restaurant („Ce doriți?”, „Poftiți, vă rog!”, „Poftă bună!”, „Cât costă...?”) și să exprime regretul în contextul dat („Îmi pare rău, nu avem ciorbă de burtă”, „Mă scuzați, ciorba de burtă nu este în meniu”,) sau să aleagă între mai multe opțiuni („Prefer altceva”, „Nu doresc...”, „Aveți ceva fără carne, vă rog?”, „Pot să văd meniul?”). În general, nu există probleme mari de pronunție, ci mai degrabă confuzii între a/ă, la nivelul grupurilor ce/ci, che/chi, ge/gi, ghe/ghi („pachet” a fost pronunțat „pacet”), al desinențelor greșite pentru verbe (de exemplu „a recomanda” a devenit „eu vă *recomandesc*”), al formei corecte a anumitor cuvinte („prăjituri” a devenit de mai multe ori „prăzitori” sau „prăziture”) sau al unor cuvinte accentuate greșit. Au existat și erori de schimbare a registrului formal, politicos (relație chelner-client) cu unul familiar, în care cei doi (sau trei) interlocutori au folosit persoana a II-a singular. În ciuda acestor neajunsuri, am putut observa că studenții și-au însușit lexicul specific domeniului: s-au folosit adesea cuvinte precum „delicios”, „sarmale”, „mămăligă”, dar și expresii de tipul „prăjitură cu ciocolată”, „o sticlă de apă plată”, „supă de pui”, „piept de pui la grătar”, „paste cu ciuperci”, „înghețată cu fructe”, „suc de portocale/de mere/de piersici”, „un pahar de vin”, dar și lexic specific mâncărurilor de tip fast-food sau anumite mărci de băuturi carbogazoase. Dacă acest exercițiu este „pus în scenă”, iar studenții intră în pielea personajelor, procesul de învățare poate fi și mai reușit, căci intervine componenta ludică, datorită căreia „protagoniștii” se relaxează, învață să-și depășească tracul de a vorbi în public și totodată se autoevaluează și se automotivează; așa cum observă Cristina Măluțan, „activitățile ludice reprezintă o activitate de

comunicare deosebită, deoarece scopul lor este dublu: acela de a-i determina pe studenți să folosească în mod corect (atât în vorbire, cât și în scris) structurile lingvistice și de a se amuza” (Măluțan, 2019: 27), iar „jocul de rol facilitează dezvoltarea competenței de producere orală” (Măluțan, 2019: 28). Totodată acest tip de exercițiu este un bun pretext pentru a fixa lexicul specific și anumite structuri discursive, dar și pentru a realiza corecturi din punctul de vedere al foneticii și fonologiei. Uneori studenții se corectează singuri, alții sunt ajutați de colegi, ceea ce sporește coeziunea și colaborarea la nivelul grupei de studiu.

Concluzii

Scopul cursului practic de *Comunicare orală și scrisă I* nu este neapărat acela de a introduce studenților noțiuni noi, cât mai degrabă de a utiliza și fixa cunoștințele acumulate la celelalte discipline, cu reluarea unora dintre ele, acolo unde este nevoie. Studenții sunt încurajați să fie activi în cadrul unei abordări comunicative; este considerată esențială componenta interactivă cadru didactic – student și student – student, precum și lucrul în echipă. Am observat că munca de echipă încurajează și potențează activitatea studentului, în așa fel încât și cei mai timorați sau mai puțin încrezători să fie integrați și să avanseze. Rezultatele muncii de echipă sunt bune, iar studenții ajung să comunice cu ușurință, oral și în scris, pe teme de interes cuprinse în programul de studiu. Tematicile abordate se diversifică, iar textul scris și discursul devin mai complexe și se rafinează pe parcursul celui de-al doilea semestru, la disciplina *Comunicare orală și scrisă II*.

REFERINȚE:

- Braniște, Ludmila, *Conversația în predarea și achiziționarea limbii române ca limbă străină*, în „Studia linguistica et philologica in honorem Constantin Frâncu”, secțiunea III, Lingvistic, tomul LI, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005, p. 47-51.
- Hlitor, Ecaterina, *Abordarea comunicativă în predarea limbii române ca limbă străină*, în „Romanoslavica”, XLVI, 1, 2010, p. 115–125.
- Măluțan, Cristina, *Activități didactice vizând componenta ludică a învățării limbii române ca limbă străină din cadrul anului pregătitor de la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca*, în „Acta Technica Napocensis. Languages for Specific Purposes”, vol. 19, nr. 1, Cluj-Napoca, Editura U.T.PRESS, 2019, p. 25–30.
- Platon, Elena; Sonea, Ioana; Vilcu, Diana, *Manual de limba română ca limbă străină (RLS): A1-A2*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2012.
- Șerban, Mihai, *Curs practic de limba română: comunicare orală și scrisă*, București, Editura ASE, 2017.